

MENSEN MET KOFFERS

Mensen met koffers gaan over de wereld,
van oorlog naar vrede, van hongersnood naar brood.
Vaak zijn ze niet welkom, dan moeten ze terug:
van voedsel naar hongersnood, van leven naar dood.

Mensen met koffers, ze reizen per vliegtuig,
ze reizen per ezel, per trein of per vlot.
Ze vluchten voor machthebbers en hun soldaten,
voor heil of tiran, of een andere God.

De geur van het gras
dat je grootvader maaide,
het wuivende graan
dat je vader eens zaaide.

Het kleine verdriet
dat je moeder steeds suste,
haar haar dat zo kriebelde
als ze je kustte.

Dat alles was thuis,
dat alles en meer.
Dat alles, dat alles,
dat alles nooit weer.

Mensen met koffers gaan over de wereld,
Altijd op de vlucht naar de volgende grens.
Ze vluchten voor tovenaars, reuzen en heksen,
voor duivel en draak, die vermoord gaan als mens.

SJOERD KUY

Jantien Dhont
j.dhont@slo.nl
Taalexpert en
curriculumontwikkelaar
Nederlands po, SLO

Lees voor!

*Lees voor, lees voor, lees vaker voor,
in bad, in bed, op pad.*

Geef verzen en verhalen door.

*Het kleinste kind geeft graag gehoor
en boost zijn woordenschat.*

*Lees 's morgens voor, lees 's middags voor,
lees 's avonds voor en 's nachts.*

In trein, tram, bus of op kantoor.

Alleen, in duo of in koor.

Gepland of onverwachts.

*Lees voor, lees voor, lees verder voor,
breeduit of eerder kort.*

*Voor een nieuwsgierig kinderoor
gaat er geen enkel woord teloor
dat voorgelezen wordt!*

Bericht aan de leerkracht

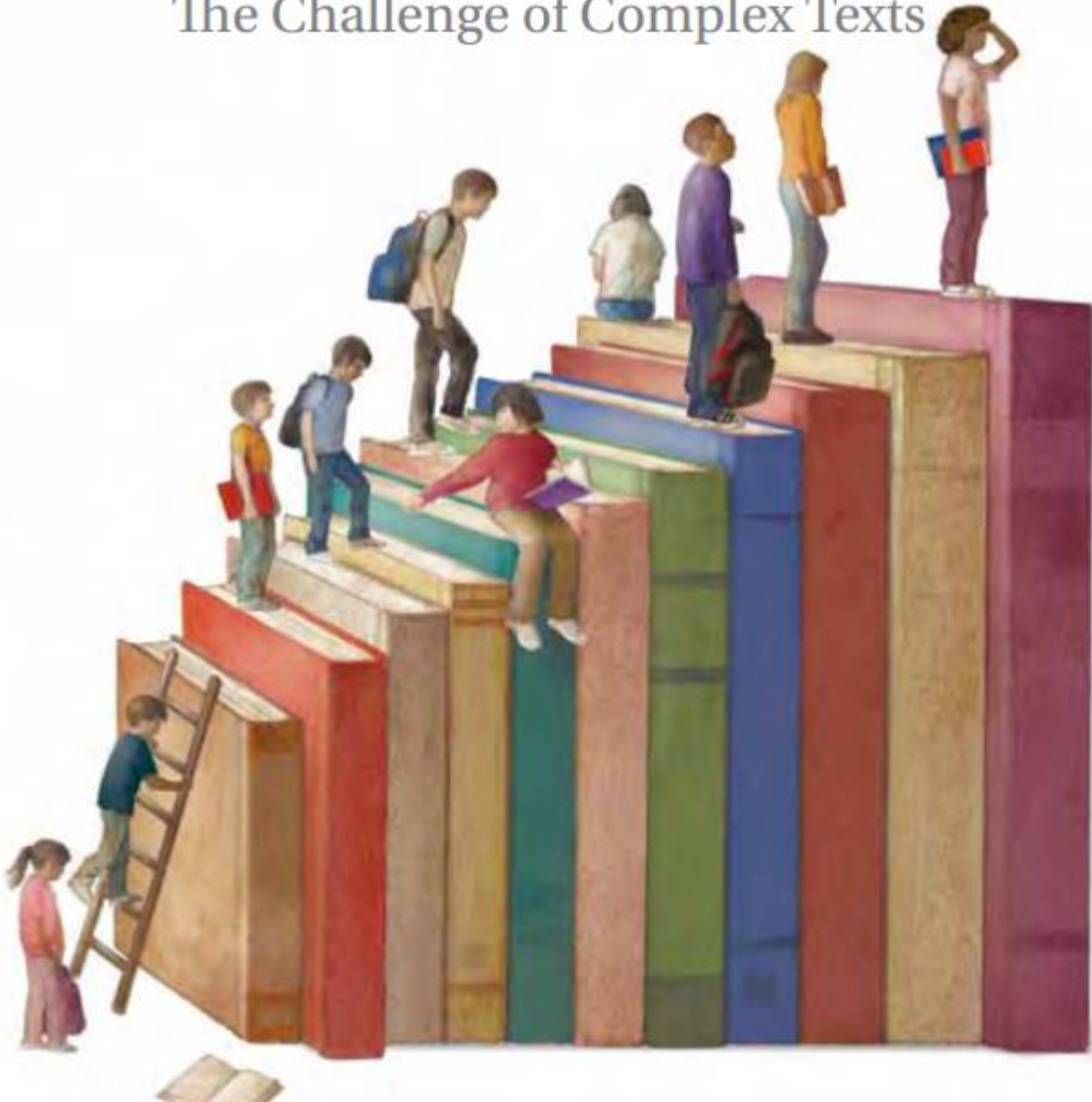
Zorg dat ze je betrappen
op 't lezen van een boek.
Leg stiekem tussen mappen
een ouwe pocket zoek.

Sta openlijk te lezen,
vooraf en tussendoor,
in boeken, onvolprezen,
en lees er vief uit voor.

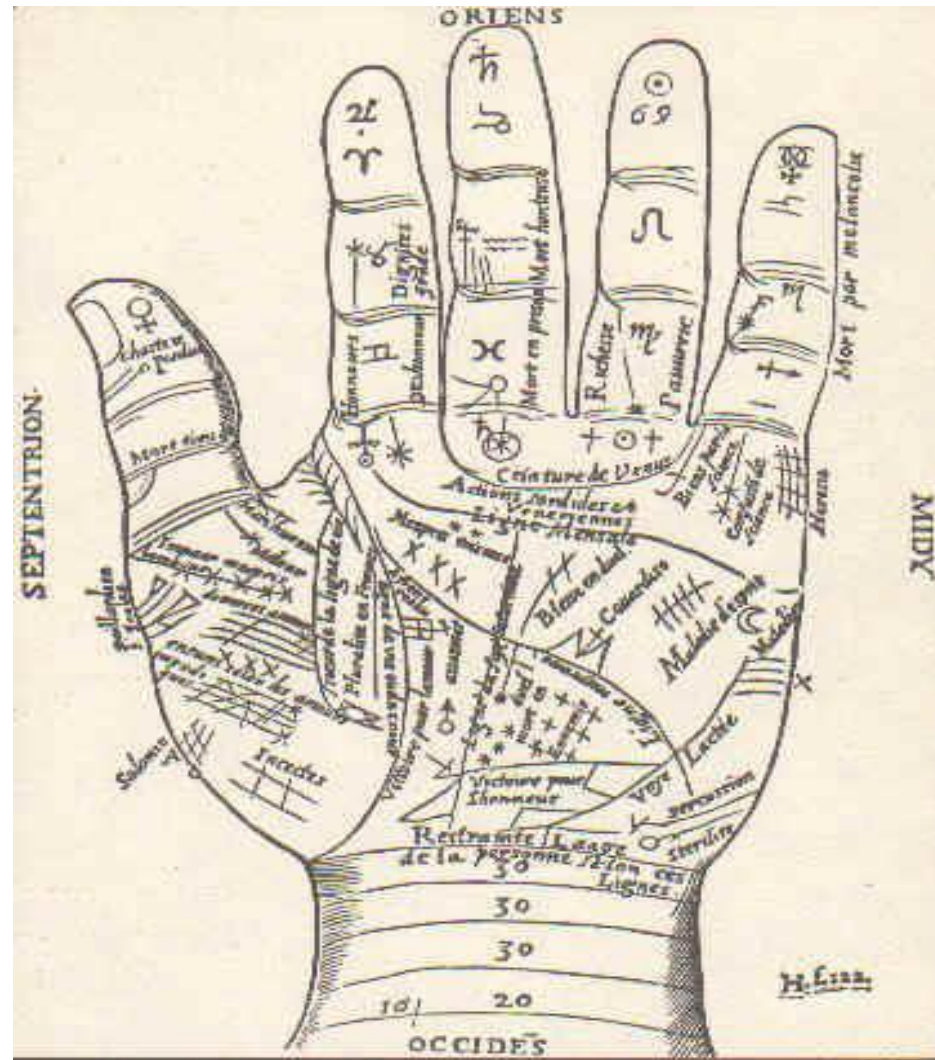
Betrek een tekst die zindert
bij zowat elke les.
Besmet hen onverminderd.
Wees leesgids. Boek succes.

Wat is begrijpend lezen?

The Challenge of Complex Texts

Mag ik je hand even lezen?

Wat is het doel van leesonderwijs?

- **Goed leren lezen**

Lezen is het begrijpen, gebruiken, evalueren, reflecteren op en omgaan met teksten.

En dat doe je met een doel!

- **Een positieve leesattitude ontwikkelen**

Leerlingen die lezers worden en lezers blijven.

Wat moeten leerlingen kunnen in het taalonderwijs?

Wat moet je ze aanbieden?

Wat moeten ze beheersen?

Kerdoelen primair onderwijs

Referentiekader Taal

<https://leerplaninbeeld.slo.nl/>

Platform basisvaardigheden

Lezen

po / sbo

po-leerlingen

sbo-leerlingen

88%

beheerst
niveau 1F

50%

beheerst
streefniveau 2F

39%

beheerst
niveau 1F

7%

beheerst
streefniveau 2F

Leerlingen zijn beter in staat informatie op te zoeken en conclusies te trekken, dan dat zij informatie kunnen integreren en evalueren.

Er zijn grote verschillen in de leesvaardigheid van leerlingen tussen scholen met vergelijkbare leerlingpopulaties.

Lezen

vo

76%

van de 15-jarigen beheerst het minimale leesniveau om goed te kunnen functioneren op school en in de maatschappij.

Leerlingen kunnen informatie opzoeken en teksten begrijpen, maar hebben moeite met reflecteren en evalueren van teksten.

In het vo zien we voornamelijk problemen bij leerlingen uit praktijkonderwijs en vmbo.

De leesmotivatie van veel leerlingen is laag. 30% van de leerlingen in groep 6 heeft weinig leesplezier. Onder 15-jarigen is dit 60%.

slo / een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

sectoren ▾

thema's ▾

instrumenten

over SLO ▾

home • thema's • meer thema's • basisvaardigheden • taal-Nederlands • lezen

basisvaardigheden

Lezen

www.slo.nl/basisvaardigheden

15 december 2022

slo

Kennistafel Effectief Leesonderwijs

www.rijketeksten.org

slo

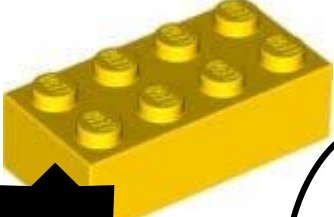
Van...

- Leesstrategieën als doel op zich
- Taal/leesmethode leidend

Naar...

The logo for 'slo' is displayed in a bold, blue, lowercase sans-serif font. The letters are closely spaced, with the 's' and 'l' being particularly prominent.

Bouwstenen voor effectief leesonderwijs

1

Laat leerlingen langere periode over één kennisrijk, breed thema lezen.

Geef leerlingen een doel om te lezen.

2

Laat leerlingen gevarieerde teksten van goede kwaliteit lezen.

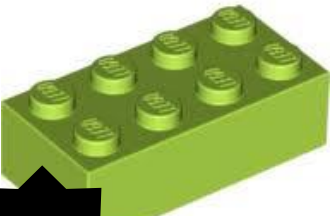
Motiveer leerlingen om te lezen.

Leer leerlingen monitoren, herstellen, versterken.

3

Laat leerlingen actief aan de slag gaan met teksten door erover te praten en te schrijven.

4

Verzamel gegevens over de leesontwikkeling en pas daar je onderwijs op aan.

Bronnen: Houtveen & van Steensel en Kwaliteitswaaier effectief leesonderwijs

Strijd tegen het water

1. Een kennisrijk, breed thema

Alles over de overstromingen in Limburg op zaterdag...
jeugdjournaal.nl

NIEUWSBEGRIP

De stijging van de zeespiegel Rudi en de zee

Slimtekst 7-29 Project 'De zee' 2
Bakke en Seeweg Jan Schouten
www.slimtekst.nl

Het is moeilijk te begrijpen dat de zeespiegel op aarde stijgt; daar merk je in Wijk aan Zee of Zandvoort niets van. Nog gekker is het te beseffen dat het misschien wel door de mensen komt... Pas als je er met je neus bovenop staat, zoals Rudi in dit verhaal, ga je het snappen.

Rudi wordt wakker. Hij merkt dat het vliegtuig daalt. Al 26 uur is hij nu met zijn vader onderweg, ze zijn twee keer overgestapt en Rudi heeft de meeste tijd geslapen. Uit het raampje ziet Rudi kleine groene vlekjes in de oceaan. Dat is Tuvalu, weet hij, het landje in de Grote Oceaan waar zijn vader de komende twee weken onderzoek gaat doen. Rudi mocht mee, zijn juf in groep 7 vond dat veel leerzamer dan op school zitten. Rudi's vader werkt bij de universiteit. In het vliegtuig, als Rudi wakker was, heeft papa hem uitgelegd wat hij gaat doen, maar Rudi snapte er weinig van. Iets met de klimaatverandering, de zeestroming, de windrichting... op school vindt hij dat ook al saai verhalen.

Het vliegtuig van de hoofdstad is klein. Het hele landje is klein: negen eilandjes met maar 12.000 mensen erop. Papa heeft Rudi al voorbereid: er is geen luxe hotel, geen zwembad, geen McDonald's. Er is wel veel armoede en ze slapen bij een gastgezin met drie kinderen. Rudi vindt het best: het is één groot avontuur voor hem!

De hoofdstad Funafuti stekt niet veel voor: het zijn voornamelijk houten en gegalvaniseerde huizen. Het huis van hun gastgezin is iets groter en van steen. Als Rudi en papa de taxi uitzappen, komen de kinderen al naar buiten; de tweeling Aka en Tofa van 11 jaar en Enela van 4 jaar. Als papa nog bezig is uit te laden en kennis te maken met de gastouders, voetbalt Rudi al met de tweeling. Het valt hem op dat het overal erg nat is. Heeft het soms net geregend?

's Avonds bij het eten (gebakken banan, bries van zoete aardappelen en kipkluitjes) legt vader uit wat hij gaat doen. Het probleem voor Tuvalu is, dat het water in de zeeën en oceanen op aarde langzaam stijgt. Dat betekent dat in Nederland de duinen en dijken verstevigd moeten worden. Maar voor Tuvalu is het veel erger; de negen eilandjes zijn nergens hoger dan 1 meter boven de zeespiegel, en dat wordt steeds minder. De zee komt steeds hoger; het eilandje van de hoofdstad heeft al geen strand meer, de akkers waar zoete aardappelen en mais werden verbouwd staan al onder water. Er komen geen toeristen meer naar Tuvalu, en zo wordt de bevolking steeds armer. Vervelend allemaal, maar Rudi geeft wel slaperig. Hij wil liever naar bed.

De volgende ochtend gaat papa meteen aan het werk. Twee mannen van de universiteit van Tuvalu komen hem halen. Rudi's vader weet alles van water, dijken en duinen. Misschien kan hij Tuvalu helpen. Rudi gaat met Aka en Tofa naar de zee. Het is vakantie op Tuvalu, zijn nieuwe vrienden hoeven niet naar school. Ze leren Rudi snorkelen, zodat hij onder water kan kijken naar de prachtige vissen. Maar Rudi ziet ook autowrakken, delen van huizen en nog meer troep.

Lees verder →

Het was hier eerst land, legt Aka uit, maar nu is het zee. Tuvalu wordt steeds kleiner! Met een stukje steen tekent Tofa het op een rots: de zee komt steeds hoger, Tuvalu wordt steeds kleiner. Rudi is verbaasd. Hoe lang gaat dat nog goed, vraagt hij? Nog twintig jaar, zegt Aka. Dan is Tuvalu verdwenen en moet iedereen verhuisd zijn. Rudi is stil. Stel je voor dat hún huis in Alkmaar onder water zou lopen...

's Middags komt papa thuis. Hij is somber, de situatie is nog ernstiger dan hij had gedacht. Er zijn meer plekken op aarde die bedreigd worden door het stijgende water, Nederland bijvoorbeeld, maar daar zijn de mensen rijk. Tuvalu is arm, en niemand kijkt naar deze mensen om. Er staat in veel straten al water, dat is ongezonder omdat er bacteriën in kunnen zitten waar je ziek van wordt. Ook dat nog!

Elke dag gaat papa onderzoek doen, en elke dag hat de tweeling Rudi hun natte eiland zien. En 's avonds klaagt de vader van Aka en Tofa dat hij niet meer werken kan door het water. Hij verzamelde vroeger kokosnoten, maar alle kokospalmen aan het strand zijn 'verdronken'. Vissen gaat ook niet meer, het water in het havenje staat zo hoog dat de vissersbootjes niet meer kunnen aanleggen. Rudi vindt het fantastisch op Tuvalu, maar ziet ook wel dat het zo niet door kan gaan. Weet zijn vader niet een oplossing? Voor ze weer terug vliegen naar Nederland, wil Rudi hun gastgezin, en eigenlijk iedereen op Tuvalu, kunnen helpen. Maar hoe!

De stijging van de zeespiegel
Wat gebeurt er eigenlijk?
1) Water zet uit bij verwarming (het wordt 'groter') en daardoor stijgt automatisch de zeespiegel. Als je koud water in een bakje een beetje verwarmt, komt het hoger in het bakje te staan.
2) Door het smelten van landijs komt er meer water in de oceanen; al het ijs op Groenland verdeeld over de oceanen zou bijvoorbeeld goed zijn voor 7 meter extra water! Ook het ijs van Antarctica smelt steeds sneller.
Hoe komt het?
Het water op aarde wordt langzaam warmer. Sinds 1900 is het ongeveer 2,8 graden warmer geworden. Dat komt omdat de warmte van de zon, die de aarde opwarmt, niet meer zo goed 'terug' kan. Door luchtvervuiling van auto's en fabrieken (die CO₂ de lucht in blazen) is de dampkring rond de aarde dikker geworden. Zo blijft warmte op aarde 'gevangen' en wordt alles steeds warmer. Het is onze eigen schuld! In ieder geval voor een groot deel.

Opdrachten

1) In de tekst (en in het kader) staat veel informatie over de oorzaken van de waterstijging, en over de gevolgen voor de hele wereld en in het bijzonder voor Tuvalu. Schrijf in een schema de oorzaken en gevolgen op: links een rijtje met oorzaken, rechts een rijtje met gevolgen.

Het lijkt een paradijs, maar aan het strand van Funafuti is al niet veel meer over.

2) Bedenk samen met een klasgenoot een oplossing voor Tuvalu en zijn bevolking. Let op: het moet een oplossing zijn die echt kan, ook al kost het misschien moeite en geld. Denk met zijn tweeën goed na: wat weet je nu, en wat kun je nu bedenken? Kun je eilandjes redden? Moet er iets gebeuren met de economie, dus de manier waarop de mensen op Tuvalu hun geld verdienen? Maak er een mooi plan van, dat mag je doen zoals jullie dat willen. Het best uitgewerkte plan van de klas (of meer plannen) gaan we mailen aan de regering van Tuvalu.

Jeugdjournaal
Website Neeltje Jans

Archiefteksten Nieuwsbegrip
Informatieve teksten en boeken
Schoolboekteksten

Rijke tekst: slimme-teksten.nl
Schoolboektekst uit de brugklas

scaffolding en modeling

Zie websites

www.bukiboek.nl

www.meertaligheid.be | Nik-nak
- Tweetalige prentenboeken

[Honderd voorleesfilmpjes voor
meertalige gezinnen online
\(boekstartpro.nl\)](http://Honderdvoorleesfilmpjesvoor.meertaligegezinnenonline.boekstartpro.nl)

www.voorleesexpress.nl

[De weg naar meertalig voorlezen:
drie drempels overwonnen! |
Kleutergewijs \(wordpress.com\)](http://De.weg.naar.meertalig.voorlezen.drie.drempels.overwonnen!.Kleutergewijs.wordpress.com)

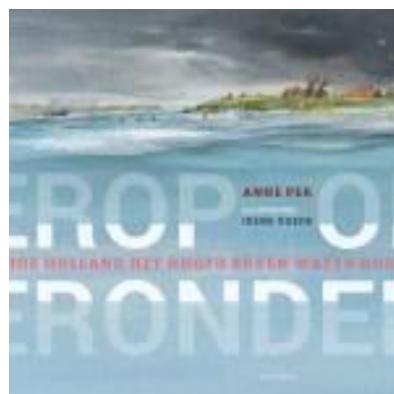
2. Gevarieerde teksten van goede kwaliteit

- *verschillende soorten teksten*
tekstsoort én verschijningsvorm
- *voorlezen*
ook bovenbouw, voortgezet onderwijs
- *van serie tot griffel*
aan 't lezen krijgen én voorkeur ontwikkelen
- *modeling & scaffolding*
hoe pak je een rijke tekst aan?
wees een rolmodel

Rijk aanbod

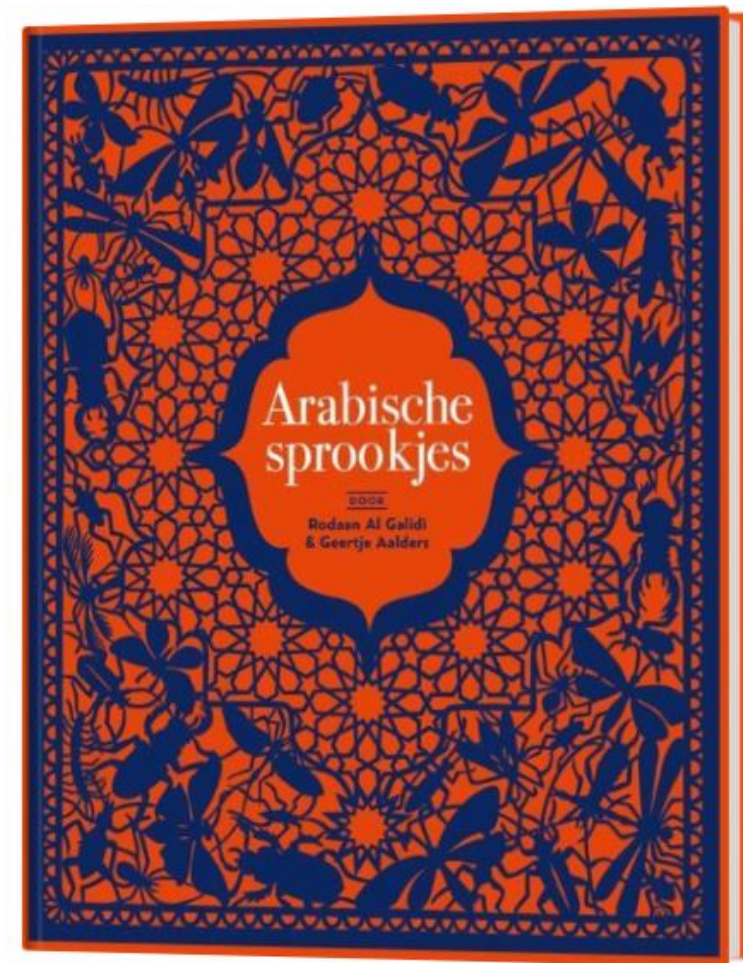

Strijd tegen het water

Voorlezen

themacollectie

3. Zorg dat leerlingen actief zijn

- Praat en schrijf over het gelezene!
- Actieve en creatieve verwerking

Ervaringsgericht

Wat zou jij veilig stellen als de zee komt en hoe zou je dit doen?

Doelgericht

Leg uit: hoe zit het met klimaatverandering en wateroverlast?

4. Verzamel gegevens over de leesontwikkeling en pas daar je onderwijs op aan.

Zicht op tekstbegrip van leerlingen door een combinatie van informele en formele activiteiten

Informeel:

- Met elkaar praten om zicht te krijgen op begrip
- Met elkaar schrijven

Formeel:

Methodegebonden en methode-onafhankelijke toetsen.

Wat doe je met de resultaten?

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

“In elk geval zou meertaligheid in de thuisomgeving benut moeten worden, want ook een boek in het Pools voorlezen draagt bij aan leesvaardigheid.”

*Jantien Dhont, curriculumontwikkelaar en specialist taal, SLO
Deelnemer focusgroep Peil.Leesvaardigheid*

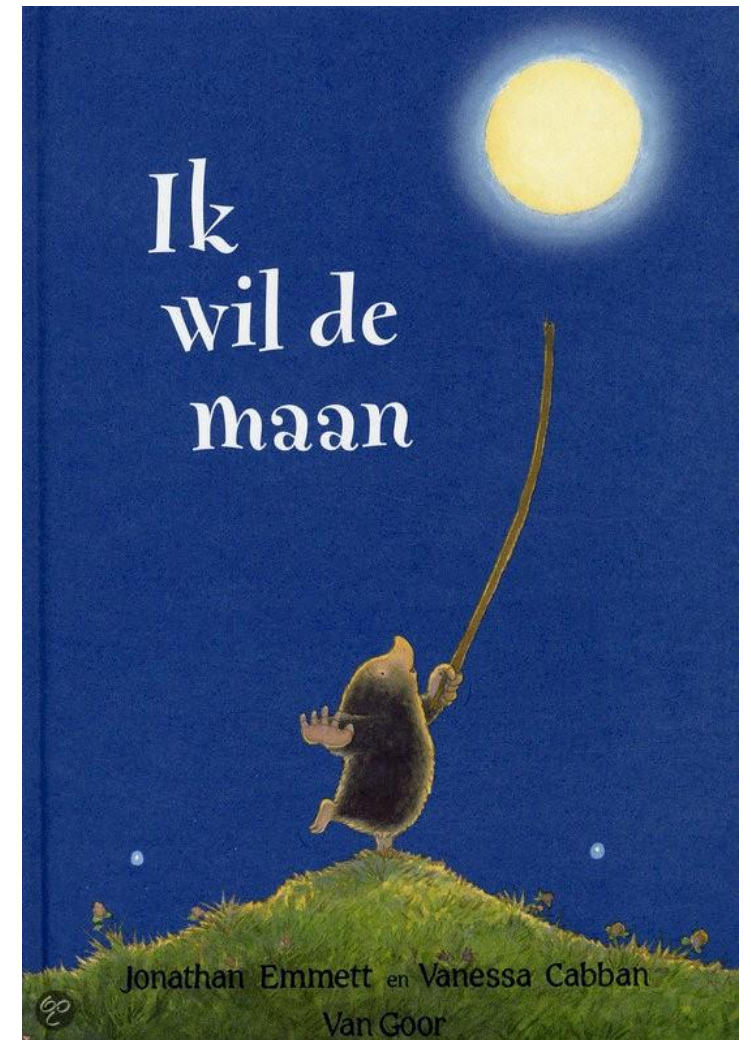
Belang van lezen en voorlezen

“Mol”, kreunt Egel. “Wat spook jij uit?”

“Hallo Egel”, zegt mol. “Ik zwiep de maan uit de lucht.”

“Dat lukt je nooit”, zegt Egel.

“De maan lijkt dichtbij, maar ze is heel ver weg.”

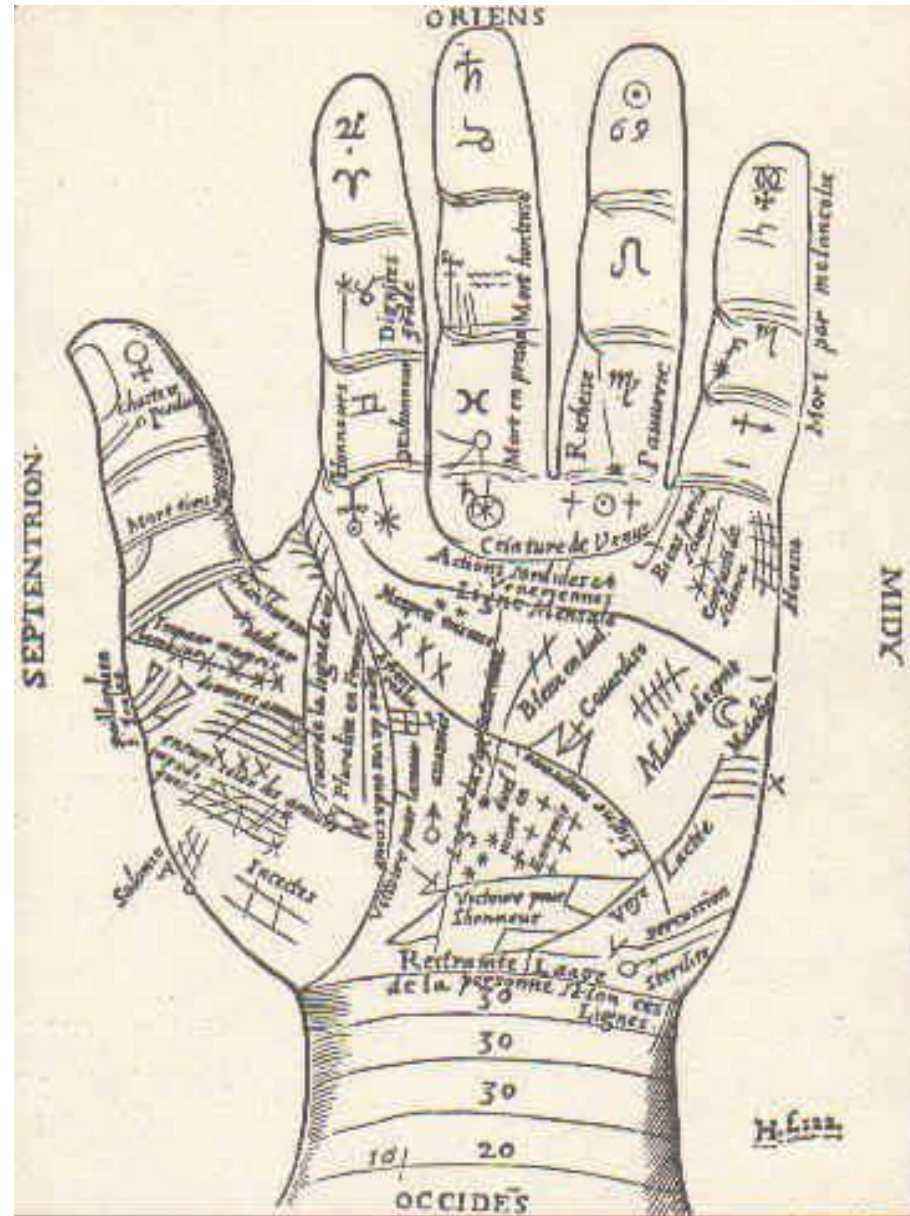

Terug naar de handleestekst

...

Wat is de link met effectieve leesdidactiek?

Op www.slo.nl

slo / een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Leesonderwijs op peil

AAN DE SLAG MET ONDERWIJS IN BEGRIJPEND LEZEN

[Leesonderwijs op
Peil!](#)

A composite image featuring a hand holding a glowing orange lightbulb on the left. To the right, a group of five diverse children are shown reading books. The background is a mix of blue and orange geometric shapes.

Leesonderwijs op peil
Aan de slag met onderwijs
in begrijpend lezen

[Platform basisvaardigheden
Lezen - SLO](#)

Rijke leesstof stimuleert

Andere teksten maken je
leesonderwijs betekenisvol

Teksten in schoolboeken zijn dikwijls tamelijk arm: weinig variatie in woorden, slechte verbanden tussen zinnen, compact en vol school- en vaktaal. Vaak zijn die tekstjes precies afgestemd op de vragen die altijd bij zo'n tekst moeten worden beantwoord. In dit artikel beschrijven Dolf Janson en Joanneke Prenger waarom je beter zelf teksten kunt selecteren en waar je die kunt vinden.

Nieuwe inzichten leesonderwijs landen in de klas Rijke teksten motiveren het lezen

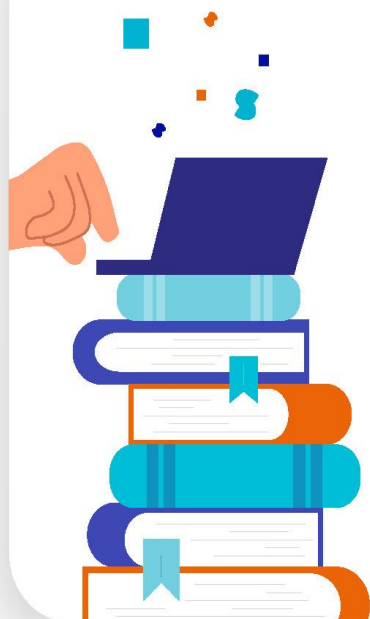
"Er zijn veel goede initiatieven om lezen te bevorderen, maar van cruciaal belang voor goed leesonderwijs is een doorlopende leerlijn van po tot en met vo", stellen de taalexperts en curriculumontwikkelaars Joanneke Prenger en Gerdineke van Silfhout van SLO. "We moeten toe naar leesonderwijs dat kinderen en jongeren motiveert en aanzet tot diep geconcentreerd lezen, zodat ze de samenhang en de betekenis van een tekst ervaren. Een goede leesvaardigheid is immers essentieel voor persoonlijk leven, een succesvolle schoolcarrière en voor het functioneren in de maatschappij."

Leesonderwijs op peil

1. Inzichten over lezen: wat weten we?
2. De leesscan: waar staan we als school?
3. Een impuls aan je leesonderwijs.
4. Gluren bij de burenen!
5. Wat past bij jullie?
6. Op weg naar een doorlopende leeslijn.
7. Een thematische tekstcollectie.
8. Zorg voor een actieve verwerking
9. Bouwspecifiek lezen
10. Uitgewerkt lesidee: 'De boze wolf vertelt....'

Didactiek

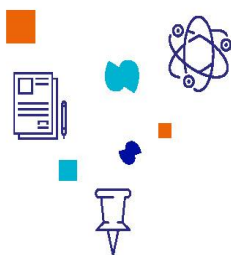
- Maak gebruik van bewezen effectieve didactiek.
- Zorg voor een rijk taalaanbod.
- Bevorder lees- en schrijfmotivatie.
- Zet meertaligheid in bij het leren.

Samenhang

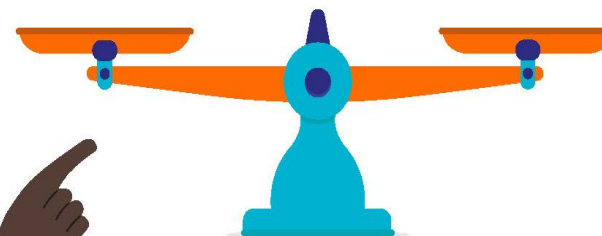
- Zorg voor samenhang tussen lezen, schrijven en mondelinge taalvaardigheid.
- Zorg voor betekenisvolle verbinding tussen taalverzorging en lezen, schrijven en mondelinge taalvaardigheid.
- Verbind de taalvaardigheden expliciet aan andere vakken.
- Houd zicht op de doorlopende leerlijn van de taalvaardigheden.

Adviezen versterken basisvaardigheden

Toetsing

- Start vanuit taaldoelen. Stem daar formatieve evaluatie en summatieve beoordeling op af.

Organisatie

- Verdeel de onderwijstijd over de taalvaardigheden evenrediger: besteed meer aandacht aan schrijven en mondelinge taalvaardigheid.

Klassikale leesopdracht:

[De Boze Wolf vertelt](#) | [Publicatie](#) |
[Inspectie van het onderwijs](#)
[\(onderwijsinspectie.nl\)](#)

Nederlands	Engels	Duits	Pools	Bulgaars	Oekraïens	Turks	Arabisch
wolf	wolf	wolf	wilk	вълк, Вълк, вълчица	вовк	kurt, böri, lupus	ذئب
bos	forest	der Wald, der Busch	las, bór	лес, гора, китка	ліс	orman, ağaç, demet	باقه
oma	grandma	Oma	babka, babcia, babunia	баба, бабче	бабуся, баба, бабуня	büyükanne, nine, anneanne	جدة
jager	hunter	Jäger	myśliwy	ловец, преследвач, ловци	мисливець	avcı	صائد
opeten	to eat	essen	zjeść	ям, консумирам	їсти	yemek	أكل

En verder:

De doorgaande leeslijn

Lucas leest magazine

Lees! Onderwijsraad

Tijdschrift MeerTaal

Het nieuwe lezen | Blink

Lezeninhetpo

<https://www.lezen.nl/publicatie/de-doorgaande-leeslijn/>

<https://www.lucasacademie.nl/themalijnen/lezen>

<https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2019/06/24/leesadvies>

<https://www.tijdschriftmeertaal.nl>

<https://blink.nl/het-nieuwe-lezen/>

<http://www.lezeninhetpo.nl/>

Boeken

<http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/>

Nog meer (gratis) inspiratie

<https://taalunie.org>
Effectief leesonderwijs geven:
Hoe doe je dat?

<http://leerzelezen.nl/>

researchED
<https://researched.eu/>
Gerdineke van Silfhout
Erik Meester

Tutorials Lerarencollectief
<https://lerarencollectief.nl/tutorials/>

SLO
<https://www.slo.nl/npo/>

primair-onderwijs/webinars

• Geletterdheid en schoolsucces: Focus op begrip: een handleiding in ontwikkeling

• **Schurende en naburige teksten:**

<https://www.kpz.nl/publicaties/de-meervoudige-kracht-van-schurende-en-naburige-teksten/>

• **Leesgesprekken:**

<https://emagazine.iselinge.nl/leesgesprekken-groep-5-6/>

• [Kwaliteitswaaier-Effectief-Onderwijs-in-Begrijpend-Lezen-2.pdf](#)
(platformsamenonderzoeken.nl)

• [Kwestie van Lezen. Deel 6. Voorlezen stimuleren in meertalige gezinnen - Stichting Lezen](#)

• [Honderd voorleesfilmpjes voor meertalige gezinnen online - Stichting Lezen](#)

• <https://www.leeslezerleestpo.cubiss.nl/lees-lezer-leest-po/met-boeken-lezen-bereik-je-alle-taaldoelen>

Vragen?

**Dankjewel voor je
aandacht!**

Jantien Dhont
j.dhont@slo.nl

literatuur als verbindende factor bij vakoverstijgend werken aan lees- en taal

**‘Met boeken lezen
bereik je alle
taaldoelen’**

[> Lees meer](#)